

STORTINGET

Representantforslag 282 S

(2020–2021)

fra stortingsrepresentantene Hanne Dyveke Søttar, Silje Hjemdal, Terje Halleland, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen

Dokument 8:282 S (2020–2021)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hanne Dyveke Søttar, Silje Hjemdal, Terje Halleland, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen om et yrkesfagløft for verdiskaping

---

Til Stortinget

Bakgrunn

Resultatene fra NHOs kompetansebarometer og SSBs kartlegginger viser at det er behov for et mer markeds- og verdiskapingsrettet utdanningstilbud. Flest bedrifter har behov for ansatte med utdanning fra yrkesfaglige programmer på videregående nivå, og en stor andel av bedriftene trenger folk med fagskoleutdanning.

Forslagsstillerne viser til at Fremskrittspartiet gjennom mange år har jobbet hardt for mer målrettet satsing på yrkesfagene, og viktige ting på yrkesfagfeltet har blitt gjennomført under den borgerlige regjeringen. Det har blant annet vært en historisk høy økning av lærlingtilskuddet, noe som gjør det lettere for bedrifter å ta inn lærlinger, man har innført en merkeordning for lærebedrifter for å synliggjøre hvilke bedrifter som har lærlinger, og etablert Nasjonalt register for lærebedrifter. Videre har hospitering i næringslivet for yrkesfaglærere og flere andre tiltak og strategier gitt positive resultater. Forslagsstillerne vil også peke på innføringen av praksisbrevet, som gir elevene mulighet til å gå videre til fag- eller svennebrev etter fullført opplæring.

Utviklingen går nå i riktig retning. De siste årene har andelen elever som søker seg til yrkesfag økt. I 2021 er det 1 000 flere søkere til yrkesfag enn til studieforbere-

dende på Vg1. Gjennom flere år har flere fått læreplass. Det er også færre som faller fra i videregående skole. Forslagsstillerne mener likevel det nå er vesentlig å få på plass et nytt yrkesfagløft, med konkrete og klare tiltak. Selv om utviklingen går i riktig retning, går det for sakte.

Norge trenger flere gode fagarbeidere for at landet fortsatt skal ha et bærekraftig velferdssamfunn. For å oppnå målet om flere fagarbeidere må man få etablert tettere samarbeid mellom skole og arbeidsliv, og ha mer fleksibilitet i fag- og yrkesopplæringen. Man må videre styrke rådgivertjenestene i skolene, og ikke minst må elevene bli klar over hvilke utdanninger som arbeidslivet har behov for. Det må derfor etableres faste møtepunkter mellom lokalt og regionalt verdiskapende arbeids- og næringsliv og ungdomsskolen. Det vil være en fordel både for elevene og for velferd og verdiskaping at det opprettes utdanningsplasser som er etterspurt av næringslivet og det offentlige arbeidslivet i regionen.

Arbeidsmarkedsrettet utdanningstilbud

Dagens ungdomsskole er i stor grad en forberedelse til en akademisk utdanning. Skolen er blitt stadig mer teoretisk. Dette bør det gjøres noe med hvis man skal få flere til å velge og fullføre yrkesfag på videregående skole.

Forslagsstillerne mener det må innføres obligatorisk yrkesfaglig valgfag for elevene, slik at praksissterke elever får oppleve mestring og mulighet til å vise sine sterke sider i praktiske arbeidsoppgaver. Forslagsstillerne vil her vise til Universitetet i Agder, der det er startet et samarbeid mellom ungdomsskoler i landsdelen og studenter som skal bli yrkesfaglærere. Samarbeidet går ut på at studentene lager små undervisningsopplegg til bruk i arbeidslivsfag og i valgfagene. Ungdomsskole-

lærerne får slik en støtte til egen yrkesfagundervisning på ungdomsskolen.

Et annet enkelt tiltak kan være å la yrkesfaglige elever fra videregående skole være hjelpelærere i ungdomsskolen. I samme tiltak kan ungdomsskoleelevene besøke hjelpelærerne på videregående skole. Slike tiltak må det bli flere av. Mer yrkesfag i grunnskolen ruste elevene til yrkesfag på videregående skole og vil bidra til at færre dropper ut.

En svakhet ved dagens system er at fylkeskommuner legger mer vekt på ønskene til elevene enn på rekrutteringsbehovene i arbeidslivet når de planlegger antall skoleplasser. En konsekvens av dette er at mange elever får opplæring i fag det ikke vil være nok læreplaner i. Dette har vært en gjennomgående tendens i mange år, og bedriftene er tydelige på at arbeidslivets behov bør vektlegges høyest i dimensjonering av videregående opplæring.

Fylkene må dimensjonere utdanningstilbudene ut fra arbeidslivets behov, ikke 15-åringenes ønsker.

Slik systemet er i dag, har ungdomsskoleelevene krav på å få innfridd et av tre videregående utdanningsprogram de har søkt på. Flere fylker har som mål at flest mulig får oppfylt sitt førsteønske, mer eller mindre uavhengig av om det finnes læreplaner i faget. Uten læreplass etter Vg2 må eleven velge mellom følgende uheldige løsninger:

- Ta Vg3 i skole, det vil si uten praksisperiode i arbeidslivet. Dette gir formelt fagbrev, men er i realiteten et fagbrev som arbeidslivet ikke er interessert i.
- Ta påbygg til studiespesialiserende.
- Gå ut i arbeid som ufaglært.
- Nav.

Dette er ikke en bærekraftig løsning. Ingen tar til orde for å dimensjonere sykepleierutdanningene ut fra hvor mange som vil bli sykepleier. Hvorfor gjør man det da i yrkesopplæringen? En bedre løsning vil være at bedriftene rapporterer behovet for lærlinger til opplæringskontorene, og at disse tallene blir lagt til grunn når fylkestinget tilpasser utdanningstilbudet til hva arbeidslivet trenger. Dette systemet vil ikke bli perfekt, men mye bedre enn dagens ordning.

Arbeidsmarkedsrettet rådgivning

Å utdanne flere innen yrkesfag er helt nødvendig for en økonomisk bærekraftig utvikling. Da må man sørge for at de som er kvalifisert for det, får lærlingeplasser, og at utdanningssystemet er dimensjonert slik at det svarer bedre på arbeidslivets behov. Det er viktig at elevene får en realistisk tilnærming til utdannings- og arbeidsmarkedet. Elevene må bli gjort oppmerksom på hvilke utdanninger som privat og offentlig arbeidsliv

har behov for og hvilke det i langt mindre grad er behov for, og utdanningstilbudet bør i større grad speile dette.

I den sammenheng er det viktig at elevene har tilgang til rådgivere som kan gi dem kvalifiserte råd om utdanningsvalg, jobbmuligheter og arbeidsmarked. Rådgiverne på ungdomsskoler og videregående skoler må være oppdatert om elevenes muligheter. Da må det utvikles modeller for å rekruttere flere med erfaring fra annet arbeidsliv inn i rådgivningstjenesten. Det må legges til rette for en tverrfaglig rådgivertjeneste og samarbeid mellom skoleeiere, ungdomsskole, rådgivertjenesten, den videregående skolen og arbeidslivet.

Krav til teknisk utstyr

Når teknologiutviklingen går fortere, blir det vanskeligere for de videregående skolene å henge med på utstyrsutviklingen. Bevilgningene til utstyr varierer fra fylke til fylke. En del skoler løser sitt behov i samarbeid med lokal industri, men her er det enda større variasjoner fra skole til skole.

Forslagsstillerne mener man må møte behovet for bedre undervisningsutstyr:

Det må utvikles en bransjestandard med et minimumsnivå for undervisningsutstyr i tekniske fag i videregående skoler. Det er arbeidet med en bransjestandard for Teknikk og industriell produksjon (TIP). En slik standard kan følges opp med en samordning av innkjøp og vedlikehold av utstyret. Slik kan fylkene og skolene få bedre betingelser, og de kan redusere administrasjonen rundt innkjøp. Man kan også tenke seg at man gjør en felles innkjøpsavtale for forbruksmateriell.

Industrien er lokalisert i hele landet, og det å sørge for undervisning i ny teknologi med oppdatert utstyr kan være en stor utfordring. Her vil forslagsstillerne vise til at Norsk Industri har sett på en løsning der et fylke/en region eier en mobil enhet med undervisningsutstyr. En slik mobil enhet kan være en lastebil a la «smørebussen» til skilandslaget, eller det kan være basert på en eller flere containere som blir transportert rundt om i fylket/regionen. Med en slik «læringstrailer» blir det mulig for flere skoler og skoleeiere å dele på undervisningsutstyr. Læringstraileren er tenkt som et spleiselag mellom staten, industrien og skoleeier (fylkene). Dette prosjektet bør etableres som en prøveordning i flere fylker.

Klare krav

Forslagsstillerne mener det bør være krav om bestått norsk og matematikk for å være kvalifisert for yrkesfag på videregående skole. Med Reform 94 ble videregående opplæring en lovfestet rettighet for ungdom. Rundt 20 pst. av hvert kull som begynner i videregående skole, har ikke bestått i ett eller flere fag. Fylkeskommunene stiller krav for inntak til studiespesialiserende utdanningsprogram. Det betyr i praksis at alle elever uten fullført og bestått grunnskole havner på yrkesfaglig ut-

danning, og utgjør derved ca. 40 pst. av elevmassen der. Det er neppe tilfeldig at omtrent samme antall elever ikke fullfører sin utdanning, ved at de slutter skolen eller ikke får tilbud om læreplass grunnet svake karakterer. Forslagsstillerne vil påpeke at det er umulig å snakke varmt og med troverdighet om å heve statusen på yrkesfag mens man samtidig aksepterer at det stilles lavere krav til elevene på yrkesfag enn på studiespesialiserte fag.

Fire pst. av elevene i skolen mangler karakter i mer enn halvparten av fagene og får dermed ikke regnet ut sine grunnskolepoeng. Denne gruppen er sammensatt, eleven kan være fritatt fra vurdering, mangle grunnlag for vurdering eller ha spesielle utfordringer.

Det bør vurderes å stille krav om bestått grunnskole for å starte videregående skole, i praksis ved at elevene minst har karakter 2 i norsk og matematikk. Forslagsstillerne mener et slikt krav vil ha flere positive effekter:

- Karakterkravet vil gi elever i ungdomsskolen en ekstra motivasjon til å bestå fag.
- Mindre «strek i laget» i de yrkesfaglige klassene.
- Heve kvaliteten i undervisningen i yrkesfagene.
- Heve statusen til yrkesfagene.

Danmark har nettopp innført krav om minimum karakteren 2 i dansk og matematikk for opptak til videregående skole. Ordningen er ennå for ung til å ha blitt evaluert, men erfaringene, ifølge Dansk Industri, er at kvaliteten på undervisningen øker. Man ser også en liten nedgang i frafallet.

Et karakterkrav vil medføre at ikke alle kommer inn i videregående skole, noe som gjør det nødvendig med et mer oversiktlig, men fleksibelt, undervisningstilbud for elever som ikke kommer inn i ordinært utdanningsløp på videregående, som for eksempel praksisbrevordningen. En slik ny ordning må ta utgangspunkt i styrkene og fleksibiliteten til dagens ordninger, men samtidig redusere kompleksiteten. Dette krever tettere samarbeid mellom grunnskole, videregående skole, karriereveiledning og Nav.

Forslagsstillerne vil understreke behovet for en bred og fleksibel satsing, som tilrettelegger for flere ulike modeller og utdanningsløp. Elever er forskjellige, og industrien og næringslivet er mangfoldig med en rekke ulike kompetansebehov, som må gjenspeiles i utdanningstilbudet.

Nye yrkesfagmodeller

For å tilegne seg flere kompetente arbeidere har man enkelte steder i Norge begynt å rekruttere ungdommer rett fra ungdomsskolen. Da begynner ungdommene å arbeide etter ungdomsskolen, og gjennom et samarbeid mellom opplæringskontoret og videregående skole får de også skolefagene de trenger.

Et eksempel er Steigenmodellen, som startet i 2014, med lokalt næringsliv og Steigen kommune som sterke pådrivere i prosessen. I Steigenmodellen blir man lærling i en bedrift fra første skoleuke, og all opplæring i det yrket man har valgt, skjer i bedriften. Fylkestinget uttaler i 2017 at de ber fylkesrådet vurdere å ta i bruk Steigenmodellen også andre steder i fylket. I 2018 uttaler fylkestinget at de vil at Nordland skal benytte seg av flere alternative læringsmodeller, som for eksempel Steigenmodellen.

I utgangspunktet kan man ta alle typer fagbrev i Steigenmodellen, så lenge det skjer i en godkjent lærebedrift. Lærlinger i matrosfaget, bilmekanikerfaget, akvakulturfaget, barne- og ungdomsarbeiderfaget, industrimekanikerfaget, byggdrifterfaget, rørleggerfaget, fiske- og fangstfaget, anleggsmaskinførerfaget, renholdsoperatørfaget, kontor- og administrasjonsfaget, salgsvfaget og IKT-faget har fått sin utdanning gjennom Steigenmodellen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen styrke rådgivnings- og veiledningstjenesten gjennom å legge til rette for en tverrfaglig rådgivertjeneste og samarbeid mellom skoleeier, ungdomsskole, rådgivertjenesten, den videregående skolen og arbeidslivet, og gjøre det enklere for yrkesgrupper med erfaring fra annet arbeidsliv å bli ansatt i skolen som rådgivere.
2. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å øke kunnskapen om fagskoleutdanning i rådgivningstjenestene.
3. Stortinget ber regjeringen styrke ordningen med rekrutteringsstipend for personer utenfor skolesektoren som ønsker å ta en yrkesfaglærerutdanning for å jobbe i skolen.
4. Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for en mer praktisk og variert skolehverdag, gjennom for eksempel flere praktiske valgfag og mer aktiv bruk av lokalt arbeidsliv som del av undervisningen.
5. Stortinget ber regjeringen styrke hospiteringsordningen for yrkesfaglærere. Et konkret tiltak er å reservere to til tre plasser i hver klasse på Industriefagskolen til yrkesfaglærere. Disse vil da få en oppdatering i tråd med det industrien trenger, og blandede klasser gir bedre grunnlag for å danne relasjoner mellom skole og næringsliv.
6. Stortinget ber regjeringen sørge for at det etableres en tettere kobling mellom avgivende skoler og lærebedrifter også gjennom lærlingetiden, slik at inn-

- holdet i yrkesopplæringen blir best mulig tilpasset arbeidslivets behov.
7. Stortinget ber regjeringen sørge for at det etableres prøveforsøk etter Steigenmodellen i alle fylker.
  8. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det etableres faste systemer der bedriftene rapporterer behovet for lærlinger til opplæringskontorene. Det skal være disse tallene som blir lagt til grunn når fylkestinget utvikler utdanningstilbudet, slik at utdanningstilbudet blir i overensstemmelse med hva arbeidslivet trenger.
  9. Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for at det utvikles en bransjestandard med et minimumsnivå for undervisningsutstyr i tekniske fag i videregående skoler. Det er arbeidet med en bransjestandard for Teknikk og industriell produksjon (TIP). En slik standard kan følges opp med en samordning av innkjøp og vedlikehold for utstyret.
  10. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det innføres krav til minstestandard på teknisk utstyr på yrkesfag. Minstestandarden skal utvikles i samarbeid mellom skoler og næringsliv.
  11. Stortinget ber regjeringen innføre krav om bestått grunnskole for å starte på videregående skole, i praksis ved at elevene minst har karakter 2 i norsk og matematikk.
  12. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at arbeidslivsfag tilbys som valgfag ved alle ungdomsskoler.
  13. Stortinget ber regjeringen sørge for fortsatt økning i lærlingtilskuddet, og ha som mål at det på sikt skal ligge på samme nivå som kostnaden til en yrkesfaglig skoleplass.
  14. Stortinget ber regjeringen øke utstyrsstipendet til de dyreste studieretningene på videregående yrkesfag.
  15. Stortinget ber regjeringen fjerne arbeidsgiveravgiften på lærlingeplasser.
  16. Stortinget ber regjeringen styrke gaveforsterkningsordningen for utstyr i de videregående skolene.
  17. Stortinget ber regjeringen iverksette en prøveordning i flere fylker, der staten, industrien og skoleeier går sammen i et spleiselag på mobile enheter med teknisk utstyr, etter Norsk Industris modell.

8. april 2021

Hanne Dyveke Søttar

Silje Hjemdal

Terje Halleland

Hans Andreas Limi

Roy Steffensen